

Ämnesdidaktisk kompetens

En studie av meritvärdering vid tillsättning av svenskämnesdidaktiska akademiska anställningar 1990–2022

MARITHA JOHANSSON

Institutionen för kultur och samhälle, Linköpings universitet

PER HOLMBERG

Institutionen för kultur och samhälle, Linköpings universitet

BENGT-GÖRAN MARTINSSON

Institutionen för kultur och samhälle, Linköpings universitet

ABSTRACT

Flera olika faktorer påverkar hur ett vetenskapligt fält utvecklas och en aspekt är tillsättning av anställningar, vilket inom akademien är en komplex process som involverar många olika aktörer och som påverkas av en rad olika faktorer relaterade till lärosätets organisation och struktur. I denna studie undersöker vi hur svenskämnesdidaktik har utvecklats i relation till tillgång och efterfrågan och hur aktörer som lärosäten och sakkunniga har bidragit till att sätta upp yttre och inre gränser för fältet. Syftet med undersökningen är att förstå vilken betydelse olika aktörer har för konstruktionen och uppbyggnaden av ett akademiskt professionsfält, utifrån exemplet svenskämnesdidaktik. Analysen av tillsättningsärenden från sex olika lärosäten under perioden 1990–2022 visar att såväl ökad tillgång som efterfrågan under perioden ställer nya krav på de aktörer som formar det vetenskapliga fältet. Aktörerna behöver ta ställning till vilket professionellt kapital (Bourdieu, 1984; Bourdieu, 2000) som ska värderas högst i relation till tillgången. Man behöver också förhålla sig till redan existerande fält och ämnesdiscipliner. I början av perioden är singulariteterna starka, men efterhand blir regioner (Bernstein, 2003), på grund av utbildningspolitiska reformer och ekonomisk styrning, allt mer betydelsefulla. Samtidigt som svenskämnesdidaktiken som forsknings- och professionsfält än idag kan betraktas som konsoliderat i sin egen rätt utgör det fortfarande ett intresseområde för de etablerade disciplinerna litteraturvetenskap och nordiska språk/svenska samt i viss mån även pedagogik.

Nyckelord

akademiska fält, tillsättningsärenden, svenskämnesdidaktik, akademisk kompetens

INLEDNING

Akademiska fält uppstår och skapas på olika sätt. De fält vi idag tar för givna har någon gång varit nya och formats av olika aktörer som efterhand kommit till någon form av konsensus om vad som är fältets kärna. Denna artikel behandlar hur det går till när ett ”nytt” akademiskt fält mognar och konsolideras vad gäller kvalitetskriterier och gränser för grundläggande högskoleutbildning och forskning. Det exempel vi har valt är svenskämnesdidaktik som akademiskt professionsfält. Vad vi närmare ska undersöka

Detta verk är en öppet tillgänglig artikel publicerad under licensen [Creative Commons Erkännande-IngaBeredningar 4.0](#)

© 2025 [Maritha Johansson, Per Holmberg, Bengt-Göran Martinsson] ISSN: 1401-6788
DOI:

är hur fältet definieras och definierar sig i samband med utlysning och tillsättning av lektors- och professorsanställningar med svenskämnesdidaktisk inriktning år 1990–2022.

Flera olika faktorer påverkar hur ett fält utvecklas och en aspekt är tillsättning av anställningar, vilket inom akademien är en komplex process som involverar många olika aktörer och som påverkas av en rad olika faktorer relaterade till lärosätets organisation och struktur. I denna studie undersöker vi hur svenskämnesdidaktik har utvecklats i relation till tillgång och efterfrågan och hur aktörer som lärosäten och sakkunniga har bidragit till att sätta upp yttre och inre gränser för vad fältet är, bör och kan vara. När såväl tillgång (disputerade inom fältet), som efterfrågan (behov av tillsättningar) ökar utökas också aktörernas möjligheter att påverka hur fältet definieras. Den undersökning som presenteras i denna artikel avser att ta avstamp i en formuleringsproblematik, det vill säga hur lärosäten formulerar kungörelser. Anställningarnas formuleringar av ett specifikt kompetensinnehåll ställs mot hur sakkunniga bedömer detta hos de som söker anställningarna.

Syftet med undersökningen är att förstå vilken betydelse olika aktörer har för konstruktionen och uppbyggnaden av ett akademiskt professionsfält. Svenskämnesdidaktiken, som utgör exempel, har tydliga kopplingar till såväl de akademiska disciplinerna svenska språket/nordiska språk och litteraturvetenskap som till pedagogik, ämnesdidaktik och allmändidaktik. Det innebär att aktörer på fältet behöver förhålla sig till dessa discipliner, både i kungörelser och sakkunnigyttranden, samtidigt som lärosätets behov och organisationsprinciper i hög grad styr vad som är möjligt att göra. De forskningsfrågor som ligger till grund för undersökningen är följande:

- 1) Hur beskrivs, värderas och bedöms ämnesdidaktisk kompetens vid tillsättningar av professors- och lektorsanställningar vad gäller pedagogisk och vetenskaplig skicklighet?
- 2) Hur ser utvecklingen över tid ut?
- 3) Hur förhåller sig lärosätena strategiskt till detta nya kompetensområde genom utlysningar av tjänster?

I tillsättningsärenden är det tre aktörer som tillsammans formar vad som framträder som ett akademiskt professionsfält: 1) Lärosätets institutioner konstruerar genom utlysningarna sin bild av efterfrågad kompetens, 2) de sökande framställer sina meriter för att matcha utlysningarnas beskrivningar och 3) de sakkunniga avgör slutligen, tillsammans med lärosätena, vad som bäst kan bedömas motsvara de specifika utlysningarna. Vi har i undersökningen fokuserat på kungörelsetexter och sakkunnigyttranden.

BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING

Runt millennieskiftet formulerades i Sverige ett behov av ny forskning med ämnesdidaktisk och praktikinära inriktning, vilket kanske tydligast manifesterade sig i de förslag som Lärarutbildningskommittén (LUK 97) lade fram (SOU1999:63, 1999). Dessa innebar framför allt krav på att en ny forskningsanknuten lärarutbildning skulle inrättas

med start år 2000. När lärarutbildning bedrevs vid lärarhögskolor genomförde studenterna sina ämnesstudier separerat från det som då ofta kallades ämnesmetodik. Universiteten ålades nu att inrätta ett så kallat "särskilt organ" med ansvar för det nya forskningsområdet utbildningsvetenskap och den utbildningsvetenskapliga kommittén (UVK), med ansvar att stödja praxisnära utbildningsvetenskaplig forskning inrättades. UVK:s första satsningar var bland annat ett antal nationella forskarskolor med olika inriktningar. En av dessa blev svenska med didaktisk inriktning. Från och med millennieskiftet går det följdriktigt att notera en betydande ström av avhandlingsarbeten med denna inriktning. Holmberg och Nordenstam (2016) registrerar i en undersökning 98 svenska avhandlingar med svenskämnesdidaktisk inriktning mellan 2000 och 2014. Den statliga satsningen tycks således ha gett utdelning, men den innebar också nya utmaningar. Universitetens ämnesdiscipliner tvingades förhålla sig till ett delvis nytt innehåll, vilket inte alltid togs emot positivt. Detta är inte enbart ett svenskämnesdidaktiskt eller ens svenskt problem. Dahncke et al. (2001) beskriver exempelvis att kampen mellan naturvetenskapliga forskare och ämnesdidaktiska forskare inom naturvetenskapernas tidvis varit hård, gällande vad som egentligen kan räknas som naturvetenskap. En liknande problematik återfinns i relationen mellan svenskämnesdidaktisk forskning och forskning i ämnesdisciplinerna litteraturvetenskap och svenska språket/nordiska språk.

Blickar man bakåt i tiden, bortom millennieskiftet, visar det sig emellertid att utbildningsrelevant forskning med skolans svenskämne i fokus producerats framför allt inom de akademiska disciplinerna litteraturvetenskap och nordiska språk/svenska språket men också i viss mån i pedagogik. Holmberg och Martinsson (under utgivning) har i en studie kunnat identifiera 28 doktorsavhandlingar som redan före millennieskiftet intresserar sig för vad som sker i skolans svenskämne. De har också visat hur det stora flertalet av dessa avhandlingar var sprungna ur särskilda vetenskapliga miljöer, inom litteraturvetenskap och nordiska språk, som intresserade sig för litteraturens och språkets plats i skola och samhälle.

Runt millennieskiftet står lärosätena således inför en situation där statsmakterna efterfrågar, stödjer och så småningom genom examenprövningar indirekt kräver en forskning och forskarutbildning med högre skol- och skolämneshöghet. Samtidigt tycks det finnas en viss beredskap för och erfarenhet av detta nya kunskapsintresse inom de traditionella disciplinerna litteraturvetenskap och nordiska språk/svenska språket. Frågan blir då om man ska möta de nya kraven och behoven genom att skapa nya akademiska ämnen eller försöka profilera sig med detta nya fokus inom ämnena? Det senare kallas ibland för didaktisering och frågan diskuteras tämligen långt in på det nya millenniet (se t ex Jönsson & Öhman, 2010; Blomqvist, 2016). Jönsson och Öhman lyfter fram risken för en ömsesidig misstro (från akademiska traditionella discipliner gentemot yrkespraktiken och vice versa), vilket även beskrivs inom det naturvetenskapliga fältet (Dahncke et al., 2001). Ser man till de avhandlingar som produceras från 2000-talet och framåt är det en mindre del av dessa som läggs fram med examensbeteckningen svenska med didaktisk inriktning. En betydande del har andra ämnesbeteckningar, till exempel svenska, nordiska språk, litteraturvetenskap, pedagogik och peda-

gogiskt arbete (Holmberg & Nordenstam, 2016). Fältet som sådant blir vad gäller forskarutbildningen således inte en angelägenhet för en enskild akademisk disciplin, ny eller gammal, utan är multidisciplinärt med inskjutande delar i olika discipliner.

Forskarutbildning är ett sätt att möta den nya situationen genom att långsiktigt bygga upp den efterfrågade kompetensen. Ett annat är att genom rekryteringar till anställningar med den aktuella inriktningen dels dra till sig potentiell kompetens, dels ta till vara den nya kompetens som tillkommit genom forskarutbildningen. Peter J. Fensham (2004) undersöker hur naturvetenskapernas didaktik har växt fram som ett internationellt forskningsfält och ställer upp ett antal kriterier som behöver vara uppfyllda för att ett vetenskapligt fält ska anses vara etablerat. Bland annat lyfter han fram att det ska finnas ett akademiskt erkännande, forskningstidskrifter, forskarkonferenser, forskningscentra och forskarskolor (Fensham, 2004, s. 9). Utifrån den definitionen kan numera svenskämnesdidaktiken som forsknings- och akademiskt professionsfält betraktas som tämligen väletablerat. 1995 inrättades svenska med didaktisk inriktning som forskarutbildningsämne genom ett samarbete mellan dåvarande Malmö högskola och Lunds universitet och 2003 bildades det nationella nätverket för svenska med didaktisk inriktning (Einarsson, 2005; Liberg, 2012). Avhandlingar inom fältet läggs fram, återkommande konferenser hålls och anställningar inrättas, söks och tillsätts. En undersökning av Johansson och Martinsson (2024) visar att det sker en väsentlig ökning av anställningar med svenskämnesdidaktisk inriktning från 1990 fram till 2022. De visar att det efter en trevande etableringsperiod 1990–1997 med fyra utlysningar med ämnesdidaktisk inriktning sker en betydande ökning av antalet annonserade anställningar med 39 kungörelser 2014–2022 (Johansson & Martinsson, 2024). Lärosätenas försök att ringa in den nya kompetensen språkligt visar en betydande variation och kreativitet, vilket kan indikera att själva kommunicerandet av ett nytt innehåll i anställningarna är en grannlaga uppgift.

En viktig aspekt av den vetenskapliga inriktningen på fältet är svårigheten att se någon entydig linje vad gäller teori, vilket är fallet även för exempelvis naturvetenskapernas didaktik (Fensham, 2004), och metod och material även om det går att belägga en viss dominans av forskning som beskriver och tolkar innebörden i observerad svenskundervisning (Tengberg & Skar, 2014). Jämfört med exempelvis naturvetenskapernas didaktik visar Holmberg och Nordenstam (2016) på det spridda användandet av olika examensbenämningar för doktorsavhandlingar på fältet. En annan sida av denna oklarhet beträffande fältets hemhörighet kan spåras i den debatt om förhållandet mellan litteraturvetenskap å ena sidan och litteraturredaktik å den andra som förts (Andersson, 2010; Degerman, 2012; Martinsson, 2015; Wijkmark & Olin-Scheller, 2022). Det är således ett fält där man kan anta att olika disciplinära traditioners värderingar och kriterier för vad som är god forskning kan råda.

Tidigare forskning har således främst intresserat sig för hur forskningens innehåll har utvecklats, ofta i gränslandet mellan akademiska discipliner och ämnesdidaktik, men ingen studie har tidigare undersökt hur fältet utvecklats med avseende på innehållet i akademiska anställningar.

TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Empiriskt fokus för denna undersökning utgörs av kungörelser och sakkunnigyttranden. Att använda sig av sakkunniga vid tillsättningar är en lång tradition som kan spåras till 1600-talet och bildandet av nationella akademier (Levander, 2017). Sakkunnigförfarandet är en variant av kollegial bedömning vid sidan av exempelvis granskning av artiklar för publicering i tidskrifter samt bedömning av doktorsavhandlingar och deras försvar vid disputationer. Vid tillsättningen av en anställning är det vedertaget att meriter ska avgöra vem som ska anställas. Den meritokratiska processen får sin styrka och legitimitet av att de sakkunniga kan avgöra vad som är kvalitet och skicklighet inom det specialiserade området. Till skillnad från andra utvärderingsprocesser är inte värderingskriterierna fasta utan utvecklas över tid och diskuteras från fall till fall. Trots detta vilar de sakkunnigas expertroll på en tyst överenskommelse om att de besitter kunskap om de normer och standarder som gäller för den specifika tillsättningen. Den sakkunnigas bedömning har legitimitet och får stor betydelse även om den till sin natur är subjektiv och trots att alla skäl för bedömningen inte explicit görs (Levander, 2017, s. 30–43).

För att beskriva och förstå denna problematik ämnar vi använda oss av Basil Bernsteins (2003) utbildningssociologi som sätter kunskapsbildning i relation till samhällsliga politiska och ekonomiska förändringar. Bernstein gör en distinktion mellan två konkurrerande sätt att bygga ny kunskap. Motsättningen står mellan å ena sidan singulariteter, traditionella discipliner med stark klassifikation, och å andra sidan regioner, tvärvetenskapliga forskningsområden som är knutna till en professions behov. Enligt Bernsteins analys har de ekonomiska villkoren för forskningen och högre utbildning efter andra världskriget ändrats till förmån för regioner, som tycks kunna utlova lösningar på olika samhällsproblem och bidra till nationell framgång på en globaliserad kunskapsmarknad. Det innebär att universiteten förändras så att de gamla professionernas klassiska universitetsämnen medicin och juridik får sällskap av nya tvärvetenskapliga ämnen som till exempel vårdvetenskap, kriminologi och socialt arbete vilka också får sin legitimitet genom att de producerar kunskap som är relevant för specifika yrkesgrupper (Bernstein, 2003). Vi ser också framväxten av ämnesdidaktik, och här specifikt svenskämnesdidaktik, i denna kontext.

En annan viktig utgångspunkt är Pierre Bourdieu som genom sina fält- och kapitalbegrepp analyserat hur olika grupperingar, till exempel generationer, kämpar om kulturellt och reellt kapital på bestämda så kallade kulturella fält. De olika intressena är oense om i princip allt utom vad Bourdieu benämner doxa, nämligen att det gemensamma fältet, i det här fallet vetenskapen inom en viss disciplin, är en viktig och betydelsefull verksamhet (Bourdieu, 1984; Bourdieu, 2000; Broady, 1998). Vi undersöker om det går att några spår av hur doxa och det kulturella kapitalet formuleras i bedömningarna av de sökande till de anställningar som vi undersöker här.

METOD OCH MATERIAL

Till grund för analysen i denna studie ligger ärenden som rör svenskämnesdidaktiskt relaterade anställningar från sex svenska lärosäten under perioden 1990–2022. Avgränsningen i tid är relaterad till tidigare studier (Johansson & Martinsson, 2024), där

stickprov i utlysningar visade att det inte var meningsfullt att starta tidigare än 1990, helt enkelt för att det då inte var relevant att tala om svenskämnesdidaktik, även om enstaka förekomster kan ha funnits redan tidigare.

Sex lärosäten ingår i studien: två lärosäten som hade universitetsstatus före 1975 (Göteborg och Stockholm), två yngre universitet (Linköping och Malmö, som blev universitet 1975 respektive 2018), samt två högskolor (Borås och Dalarna). Lärosätena valdes så att de skulle avspejla sammansättningen av svenska högskolor vad gäller ålder och storlek. De är också valda utifrån sina delvis skilda organisationsprinciper. De äldre universiteten skiljer i högre grad på ämnesdiscipliner och ämnesdidaktik i sin organisation, medan yngre lärosäten organiseras efter andra principer. Detta får konsekvenser för hur anställningar utlyses och därför speglar urvalet också skillnader i organisation, i syfte att vara representativt för landet som helhet.

Registrator vid respektive lärosäte har tillhandahållit kungörelser, sökandeförteckningar, sakkunnigyttranden och beslut för anställningar av relevans för ämnena svenska, litteraturvetenskap och svenska med inriktning mot didaktik. Vi efterfrågade samtliga handlingar i ärenden avseende anställningar som innehöll svensk*, språk*, litteratur* eller didakti*. I de allra flesta fall har vi fått tillgång till samtliga handlingar i ett ärende, men materialet innehåller också några luckor. Det kan exempelvis saknas ett av två yttranden, någon ansökningshandling eller ett beslut i vissa ärenden. Detta resulterade i ett stort antal ärenden, varför studien avgränsats till lektors- och professorsanställningar. Ett viktigt skäl för detta var även att adjunktsanställningar oftast inte avsätter sakkunnigyttranden, samt att meriteringsanställningar som postdoktor och biträdande lektorat förekommer förhållandevis sällan i materialet. Vi har också valt att utesluta doktorandanställningar. Doktorandanställningar utlyses i relation till forskarutbildningsämne och det är först efter disputation som meriterna kan värderas i förhållande till andra. Totalt ingår i studien handlingar från 54 tillsättningsärenden, fördelade på de sex lärosätena (se tabell 1).

Tabell 1

Översikt över materialet

Lärosäte	Lektorsutlysningar (n)	Professorsutlysningar (n)
Högskolan i Borås	6	1
Högskolan Dalarna	7	1
Malmö universitet	8	3
Linköpings universitet	5	0
Göteborgs universitet	14	1
Stockholms universitet	5	3
TOTALT	45	9

Materialet har analyserats i flera steg. Först genomfördes en systematisk översikt över samtliga anställningar för respektive lärosäte, där anställningsbeteckning, sökandeförteckning, sakkunniga och beslut noterades. Därefter vidtog en granskning av kungörelser och sakkunnigyttranden. Vid analys av kungörelsetexter har särskilt beaktats i vilken utsträckning pedagogiska och vetenskapliga meriter betonats och hur dessa värderas. Vad gäller sakkunnigyttranden har vi dels undersökt hur den sakkunnige förhål-

ler sig till utlysningstexten, dels haft ett särskilt fokus på hur den sakkunnige argumenterar för sin rangordning. Ansökningshandlingar ingår inte i analysen, men däremot har vi undersökt vad de sökande till anställningarna har för akademisk bakgrund.

Det har inte varit möjligt att kontrollera att vi faktiskt har fått tillgång till samtliga ärenden rörande svenskämnesdidaktiska anställningar. Ett skäl till det är skillnader i hur lärosäten är organiserade. Ett annat skäl är att omorganisationer kan påverka anställningsbeteckning på de anställningar som utlyses. Studien kan därför inte göra anspråk på att vara heltäckande, ens när det gäller de sex undersökta lärosätena. Vi är också medvetna om att med ett annat urval av lärosäten hade vissa andra aspekter kanske hamnat mer i förgrunden. Sakkunnigyttranden skrivs i relation till utlysningstexten, vilket innebär att olika aktörer har makt över definitionen av fältet, och utlysningar med andra betoningar än dem vi har undersökt skulle möjligen ha givit ett delvis annat resultat. Vår bedömning är att den tämligen breda insamling som genomförts är tillräcklig för att dra slutsatser om hur olika aktörer påverkar och formar fältet.

Vi har valt att inte namnge sakkunniga och sökanden, trots att materialet utgörs av offentliga handlingar, eftersom vi vill lägga fokus på principiella överväganden och inte relatera det till person i första hand. Vi för dock en diskussion om sakkunnigas disciplintillhörighet, vilken vi tror kan påverka hur de gör sin bedömning.

RESULTAT

I det följande presenteras några övergripande iakttagelser om de olika aktörerna i tillsättningsprocessen. Därefter redogör vi för de tre tydligaste tendenserna över tid, och presenterar sex exempel som belyser hur det svenskämnesdidaktiska kunskapsområdet formeras genom tillsättningsärenden vid de olika lärosätena. Vi har i analysen utgått ifrån den periodindelning som finns hos Johansson & Martinsson (2024), med den skillnaden att indelningen här är tre perioder istället för fyra, eftersom det totalt sett är få ärenden under de första perioderna. Indelningen i nedanstående analys är därför denna: Period 1 1990–2005, Period 2 2006–2013, Period 3 2014–2022.

Aktörerna som formar svenskämnesdidaktiken

Det är som ovan nämnts tre aktörer som bidrar till att forma hur ett akademiskt fält växer fram och vi har studerat två av dessa, lärosäten och sakkunniga.

Vad gäller lärosätena visar vårt material, inte oväntat, att de institutioner som utlyser svenskämnesdidaktiska anställningar vid respektive lärosäte ansvarar för utbildningen av lärare i svenska på olika nivåer av skolsystemet. Organisationen av lärarutbildningen, liksom av forskning med relevans för denna, skiljer sig dock mellan lärosätena, vilket förstås påverkar utlysningarna. Vid de mindre och halvstora lärosätena finns tvärvetenskapliga miljöer som kan ha brett ansvar för lärosätets lärarutbildning av blivande svensklärare. Vid de båda större lärosätena, Stockholms och Göteborgs universitet, finns tydliga spår av en mer traditionell uppdelning. Det finns dock skillnader mellan de båda. Vid Göteborgs universitet efterfrågas svenskämnesdidaktisk kompetens dels av utbildningsvetenskapliga institutioner med ämnesdidaktisk profil, dels av de ämnesinstitutioner som ansvarar för utbildning i språk respektive litteratur för grundlärare och ämneslärare. Vid Stockholms universitet bör man notera att institutionerna för

litteraturvetenskap och svenska språket (idag Institutionen för kultur och estetik respektive Institutionen för svenska och flerspråkighet) inte efterfrågar sådana anställningar. Göteborgs universitet är ett av få lärosäten där institutioner som bedriver forskarutbildning i litteraturvetenskap eller nordiska språk/svenska också utlyser lektorсанställningar med anställningsbeteckningar som explicit anger svenskämnesdidaktiska delområden.

Spännvidden mellan de sökande är större än den mellan lärosätenas institutioner. De (behöriga) sökande kan efter sina doktorsavhandlingars forskarutbildningsämnen föras till fyra grupper. Den första gruppen har disputerat i ett tvärvetenskapligt forskarutbildningsämne som inrättats för att svara mot behovet av ämnesdidaktisk kompetens. I regel avgränsar dessa forskarutbildningsämnen ett vidare ämnesdidaktiskt område än svenskämnesdidaktik. Den andra gruppen har skrivit en avhandling i ett utbildningsvetenskapligt forskarutbildningsämne, vanligast pedagogik. Den tredje gruppen är disputerad i litteraturvetenskap, och den fjärde i ett språkvetenskapligt forskarutbildningsämne, typiskt nordiska språk/svenska. Det är värt att poängtera att det inom alla fyra grupperna förekommer sökande som anses ha skrivit svenskämnesdidaktiska avhandlingar (jfr Holmberg & Nordenstam, 2016). När det gäller pedagogiska meriter har huvuddelen, men långt ifrån alla, erfarenhet av undervisning inom svensklärarytbildningen, vilket i allmänhet innebär att de bedrivit sin forskarutbildning i en miljö med sådant uppdrag. Till sist ska dock noteras att de sökande som skrivit en svenskämnesdidaktisk avhandling inte alls är bundna till att söka anställningar inom den ämnessässiga sfär inom vilken de disputerat. Vårt material visar att sådana avhandlingsskribenter rör sig mellan tillsättningsärenden från institutioner med olika ämnesprofiler (jfr Nordenstam & Holmberg, 2016).

Vad gäller sakkunniga är det tydligt i vårt material att det inte är alldeles enkelt för lärosätena att hitta personer för detta uppdrag vilka själva har den meritering som krävs för den aktuella anställningen. Dels visar det sig i att några personer som har sådan meritering återkommer flera gånger i vårt material, dels i att lärosätena också utser sakkunniga från Norge och Finland med forskningserfarenhet av sina länders förstaspråksdidaktik. Trots detta finns också många sakkunniga som kvalificerat sig för uppdraget genom annan forskningserfarenhet. Här är det två fall som är återkommer. Dels är det litteraturdidaktiska utlysningar som får sakkunniga vilka är mer klassiskt inriktade litteraturvetare; dels språksdidaktiska utlysningar som får sakkunniga som forskat om språk eller text utanför skolkontexter. Noterbart är att de ansvariga institutionerna i litteraturvetenskap och svenska språket aldrig väljer sakkunniga med utbildningsvetenskaplig bakgrund.

Utgångspunkten är således att lärosäten är organiserade på olika sätt, vilket påverkar vilka anställningar som utlyses, samt att såväl sökande som sakkunniga åtminstone initialt har en varierad bakgrund. Det senare förklaras av att fältet efterhand definieras alltmer.

Tendenserna i materialet över tid

De huvudsakliga tendenserna i materialet kan sammanfattas så här: För det först ökar efterfrågan på svenskämnesdidaktisk kompetens, för det andra ökar också tillgången,

och för det tredje sker det parallellt en tydligare gränsdragning för vad svenskämnesdidaktisk kompetens är eller bör vara. Dessa tre punkter ska kommenteras i det följande innan vi behandlar några konkreta exempel på anställningsärenden som kan illustrera förändringarna.

Ökad efterfrågan på svenskämnesdidaktisk kompetens

Att svenskämnesdidaktisk kompetens blir något alltmer efterfrågat för de sex lärosätena i studien märks först och främst på hur antalet utlysningar ökar. Under den första perioden (1990–2005) utlyses totalt 13 svenskämnesdidaktiska anställningar (varav två professorsanställningar), alltså mindre än en anställning per år. För den andra perioden (2006–2013) innebär de 14 utlysningarna (två professorsanställningar) att utlysningstakten fördubblats och närmar sig två anställningar per år. Under den sista perioden (2014–2022) sker en ytterligare fördubbling till 27 utlysningar (fem professorsanställningar) (jfr. Johansson & Martinsson, 2024). Genomgående domineras utlysningarna av att lärosätena söker lektorer, men också behovet av professorer med svenskämnesdidaktisk inriktning ökar. Två av utlysningarna för var och en av de första två perioderna avser professorsanställningar, först vid Malmö högskola (se vidare 5.3.1), medan det under den sista perioden söks professorer med svenskämnesdidaktisk inriktning vid fem tillfällen.

Det ökade behovet av professorsanställningar har en motsvarighet i hur utlysningarnas beskrivning av arbetsuppgifter för lektorat förändras. Inledningsvis framhålls typiskt uppgiften att undervisa i olika delar av lärarutbildningen, medan annonserna senare mer regelmässigt även lyfter fram vikten av lektorernas fortsatta forskning. Detta kan förstås som att fältet har nått en sådan vetenskaplig mognad att det blir mindre viktigt med erfarenheter från skolan för att anses vara meriterad inom svenskämnesdidaktik.

Den ökade efterfrågan på svenskämnesdidaktisk kompetens speglas också i hur anställningarnas rubriceringar ändras över tid. Under första perioden har anställningarna ofta så vida anställningsbeteckningar att det egentligen inte är helt korrekt att beskriva dem som uttryck för behov av just svenskämnesdidaktik. Så annonseras det exempelvis efter ”lektor i pedagogik/didaktik med inriktning mot allmändidaktik eller ämnesdidaktiska områden som läs- skriv- och matematiklärande” (HdU 2.21-1255 94) vid Högskolan Dalarna. Högskolan i Borås utlyser en anställning i ”didaktik, inriktning svenska, engelska och samhällsorienterande ämnen för förskoleklass och grundskolans yngsta åldrar” (HB 50-02-40), och vid Göteborgs universitet söks en lektor i ”ämnesdidaktik med inriktning mot spanska och/eller tyska samt svenska” (GU E 324 1103-02).

Under de två följande perioderna utkristalliserar sig två olika strategier för att mer specifikt ringa in efterfrågad svenskämnesdidaktisk kompetens. Ett huvudalternativ är att anställningen utlyses med den tvärvetenskapliga beteckningen ”Svenska med didaktisk inriktning”, där ”svenska” anknyter till skolämnet, även om beteckningen kan få något varierande tolkningar (vilket vi återkommer till). Mot detta står alternativet att bilda beteckningen utifrån en redan etablerad universitetsdisciplin med tillägg av typen ”med didaktisk inriktning”. Till stor del har valet mellan dem att göra med hur lärarutbildningen är organiserad vid lärosätet (jfr Johansson & Martinsson, 2024). Om det på en

organisatorisk nivå är klart vilken institution som har ansvaret för ämnesdidaktisk kompetens är det fritt fram för denna att använda det förra alternativet, medan en konkurrenssituation mellan olika aktörer leder till att dessa i parallella utlysningar efterfrågar ämnesdidaktiskt kompetenta lektorer i exempelvis ”Svenska språket med didaktisk inriktning” (GU PERM 2011/151, PER 2015-487), ”Litteraturvetenskap med didaktik” (GU PER 2013-52, PER 2014-137 samt ”Ämnesdidaktik med inriktning mot svenska” (GU PER 2015-456, PAR 2020-311 (se vidare 5.3.2).

Ökad tillgång på svenskämnesdidaktisk kompetens

Successivt ökar också tillgången på svenskämnesdidaktisk kompetens. Detta framträder mycket tydligt i att en allt högre andel av ärendena går vidare till beslut om att någon sökande ska erbjudas anställningen. Under första perioden (1990–2005) är det bara 2 av de 13 utlysningarna som tillsätts (15 %). Under följande period (2006–2013) är det betydligt enklare att hitta den man söker; 9 av periodens 14 utlysningar tillsätts (64 %), och slutligen (2014–2022) är lärosätena lyckosamma med rekrytering i 17 av 27 utlysningar (63 %). Tillgången på professorskompetens inom fältet tycks egentligen komma först under sista perioden, då 4 av 5 professorsutlysningar tillsätts. Före 2014 är det bara vid ett tillfälle som ett av de aktuella lärosätena, nämligen Malmö Högskola 2005, lyckas med en professorsutlysning med inriktning mot svenskämnesdidaktik (se vidare 5.3.1).

Den ökade tillgången märks också i hur skäl för avbrott av tillsättning skiftar mellan perioderna. Först är det vanligaste skälet att avbryta anställningsprocessen helt enkelt att det inte kommer några formellt behöriga sökande, sedan att de sökande inte motsvarar lärosätets behov av kompetens, och under den sista perioden blir det i stället vanligare att anställningen avbryts för att de sökande tackar nej till anställningen, uppenbarligen för annan anställning utanför vår korpus. Det senare talar för att tillgången på svenskämnesdidaktisk kompetens ännu inte svarar mot efterfrågan, det vill säga ett omvänt förhållande jämfört med den tidigaste perioden.

Det går även att se hur den svenskämnesdidaktiska kompetensen ökar genom att undersöka de sökandes meritering. Av de i och för sig rätt få sökande under första perioden (1990–2005) är det bara en person som har skrivit en svenskämnesdidaktisk doktorsavhandling. Under andra perioden (2006–2013) är det 12 sökande som kan bifoga sådan avhandling, och under tredje perioden (2014–2022) anför 20 sökande sådan meritering. Överlag kan det sägas att en svenskämnesdidaktisk avhandling är den största framgångsfaktorn för de sökande, åtminstone vid lektorsanställningar. Endast vid en lektorstillsättning i vår korpus händer det att en sökande som disputerat på en svenskämnesdidaktisk avhandling blir förbigången av en person utan sådan merit. Vid professorsanställningar är situationen annorlunda eftersom det normalt förflutit längre tid sedan disputation och de sökande har hunnit meritera sig inom svenskämnesdidaktik, även om de disputerat på ett annat ämne.

Ökad gränsdragning avseende svenskämnesdidaktik som fält

I takt med att de sökande blir fler och konkurrensen om anställningarna större får de sakkunniga anledning att tydligare dra gränsen för vad som ska värderas som svenskämnesdidaktisk kompetens. I den äldsta delen av vår korpus är det ovanligt att det ens

tillsätts några sakkunniga. I de första sakkunnigutlåtandena finns exempel på inkluderande strategier med vilka den sakkunnige motiverar att en sökandes meritering kan bedömas motsvara lärosätets krav även om personen egentligen inte ägnat sig åt någon forskning som är relaterad till undervisning. Det handlar exempelvis om sökande som ägnat sig åt litteraturvetenskaplig forskning om barn- och ungdomslitteratur vilken bedöms ha indirekt relevans för svenskämnesdidaktik, eller i något fall om språkvetenskaplig forskning om språkutveckling som också anses kompensera för den sökandes avsaknad av svenskämnesdidaktisk forskningsmeritering. Först i senare sakkunnighetsutlåtanden blir det vanligt att sakkunniga något mer ingående diskuterar om en viss meritering ska räknas som svenskämnesdidaktik eller inte. Denna gränsdragning görs i materialet på fyra olika ämnesmässiga fronter (se figur 1).

Figur 1

Områden där sakkunniga gör gränsdragningar mellan svenskämnesdidaktik och disciplinär forskning

I relation till språkvetenskap förs några gånger en diskussion om varför sökande som forskat om språkinläring inte ska bedömas som behöriga om forskningen saknar kopplingar till någon skolkontext (se vidare 5.3.1 och 5.3.2). Med en liknande argumentation kan också sökande med erfarenheter från pedagogisk forskning om informellt lärande exkluderas. I relation till litteraturvetenskap handlar det om gränsdragningen mellan litteraturredaktik och forskning om barn- och ungdomslitteratur (se vidare 5.3.1). I relation till allmändidaktisk forskning slutligen är problemet som diskuteras att kopplingen till just svenskämnet saknas (se vidare 5.3.3). Här finns en spänning eftersom de första forskarskolorna som ledde till produktion av svenskämnesdidaktiska avhandlingar också inkluderade projekt om didaktiskt arbete med språk och litteratur i andra ämnen än svenska.

Exempel på tillsättningsärenden

Vi ska i det följande analysera några fall från respektive period för att närmare undersöka dels hur fältet definieras i kungörelser, dels hur de sakkunniga tolkar kungörelserna i relation till svenskämnesdidaktik. Vi intresserar oss således för hur aktörerna lärosäten och sakkunniga bidrar till att ringa in och definiera det svenskämnesdidaktiska fältet.

Vi har ovan berört skillnaderna i lärosätenas organisation, vilken påverkar dem i deras aktörsroll. För att förstå hur fältet definieras behöver man också veta något om vilka de sakkunniga är. För att vara sakkunnig krävs i de flesta fall minst docentkompetens

och vid en professorsanställning krävs att man själv är professor, vilket begränsar antalet möjliga sakkunniga, speciellt i fältets barndom. Det tycks lärosätena lösa genom att utse en sakkunnig med tydlig förankring i svenska med didaktisk inriktning, genom att vederbörande antingen har disputerat på en svenskämnesdidaktisk avhandling eller har skaffat vetenskapliga meriter på fältet efter disputation. Vanligt är också att sakkunnig från något av de nordiska länderna utses, oftast från Norge. Det är som ovan nämnts också vanligt förekommande att använda en sakkunnig med kompetens inom andra ämnesområden av relevans för svenskämnesdidaktik (svenska språket eller litteraturvetenskap). Mer sällan hämtas sakkunniga från pedagogik eller allmändidaktik. Det kan konstateras att det är ett fåtal namn som återkommer bland de sakkunniga, vilket förklaras av ett begränsat utbud, i synnerhet i början av perioden. Tabell 2 nedan visar en översikt över de fall som analyseras i detta avsnitt.

Tabell 2
Översikt över fall

Period	Lärosäte/aktör	Anställningsbeteckning	Antal sökande
1 (1990–2005)	MaU Lut 2004/1275 / Lut 40-2005/1288	professor i språk, medier och kultur med didaktisk inriktning till området lärarutbildning/Svenska med didaktisk inriktning	3+3
	LiU LiU 3158_93	lektor i svenska språket med svenskunder-visningens didaktik	2
2 (2006–2013)	SU SU-1900-08	Professor i svenska med didaktisk inriktning	3
	GU PER 2013 52	Lektor i litteraturvetenskap med didaktik	6
3 (2014–2022)	HdU 2019-274	Professor i svenska med didaktisk inriktning	6 (till två anställningar)
	MaU REK 2017-39	Lektor i Svenska med didaktisk inriktning för grundskolans tidigare år	4

Tillsättningsärenden under period 1 (1990–2005): Jakten på den sällsynta ämnesdidaktiska kompetensen

Period 1 präglas av att institutionerna prövar hur de kan beskriva sina behov av svenskämnesdidaktisk kompetens och beteckna sina utlysta anställningar i relation till tillgång på kompetens. Som nämnts ovan är det en utmaning att formulera utlysningen så vid att man ens får ett sökfält, men samtidigt så avgränsad att man får sökande som motsvarar det behov man har. Ett dilemma blir lätt att utlysningen görs så vid att de sakkunniga föreslår sökande som i praktiken inte matchar arbetsgivarens specifika behov. Det är åtminstone så vi tolkar flera av de avbrutna anställningarna under perioden.

Det första fallet från denna period är i själva verket två fall, men vi väljer att betrakta dem som två delar av samma fall. Det handlar om en professorsanställning vid Malmö högskola (numera Malmö universitet), som utlyses första gången 2004 och sedan igen året därpå. I kungörelsen för den första utlysningen söker man en professor i språk, medier och kultur med didaktisk inriktning till området lärarutbildning. Som första arbetsuppgift anges i kungörelsen att innehavaren av anställningen ska ”[...] ansvara för befintlig forskarutbildning i svenska med didaktisk inriktning samt att utveckla en

forskarutbildning i kultur, språk och medier”. Det är en vid arbetsuppgift som motiverar den mycket inkluderande anställningsbeteckningen. Ett av två utlåtanden från sakkunniga finns kvar, och i detta konstaterar sakkunnig efter genomgången av utlysningens önskemål: ”Detta är en mycket omfattande lista på önskvärda erfarenheter, som samtliga kan vara svåra att hitta hos en enskild individ.” En av tre sökande, med relativt bred internationell publicering, anses av den sakkunnige vara behörig, men tillsättningen avbryts.

Kort efter det avbrutna ärendet kommer 2005 en ny utlysning, denna gång rubricerad ”Professor i svenska med didaktisk inriktning.” Innehållsligt är den avgörande skillnaden ett smalare uppdrag: ”[...] ansvara för befintlig forskarutbildning i svenska med didaktisk inriktning”. Det är således den sista delen av innehållet (”samt att utveckla en forskarutbildning i kultur, språk och medier”) som har strukits i denna nya kungörelse. Det är tre sökande till denna anställning och ingen av dem sökte den första anställningen. När lärosätet gör ett nytt försök att anställa en professor är anställningen är således tydligare inriktad mot svenskämnesdidaktik. Båda sakkunniga bedömer att två av de sökande är behöriga, medan en sökande med inriktning mot andraspråksinlärning utan didaktisk koppling anses obehörig. En av de behöriga sökandena har en bakgrund i barn- och ungdomslitteraturforskning, men har senare i sin forskarkarriär satt ”den litterära texten i undervisningssammanhang”, vilket gör att båda sakkunniga rankar honom högst. Yttrandena visar att icke-didaktisk forskning med relevans för skolans svenskämne som kan godtas som behörighetsgivande. Det visar också att en sökandes didaktiska forskning om skolans textanvändning och undervisning övertrumpar andra sökandes disciplinära men skolrelevanta forskning även om den senare är mer omfattande. Det didaktiska är därmed av stor betydelse i den sakkunniges tolkning av lärosätets behov. Den person som rankas högst av sakkunnig erbjuds anställning. I ett avseende är detta fall inte typiskt för perioden eftersom anställningen tillsätts. I vårt material finns de övriga tre tillsatta svenskämnesdidaktiska professorsanställningarna först under de tredje perioden och föregås av tre ärenden som avbryts. Detta fall visar att det är viktigt med precision i kungörelsen med tanke på att tillgången på kompetens ännu inte är så utbredd. I det här fallet verkar språk, kultur och medier ha varit för brett och man överger den tanken. När man snävar in det mot svenskämnesdidaktik blir det lättare för sakkunniga att motivera att ämneskompetens inom svenska och litteraturvetenskap kan inkluderas. Det tyder också på en viss osäkerhet i början om vad svenskämnesdidaktik egentligen kan vara och man lär sig att det behövs mer precisa kungörelser.

Vad gäller lektorat under period 1 är problematiken ungefär densamma, men där finns en något större möjlighet att lägga tyngdpunkten på den pedagogiska meriteringen. Det visar sig emellertid under denna första period att detta inte är tillräckligt, utan sakkunniga kräver också att den vetenskapliga meriteringen är relevant för anställningen. Bristen på kompetens leder till många avbrutna ärenden. Den första utlysningen i vårt material där svenskämnesdidaktik nämns är ett tillsättningsärende från Linköpings universitet 1994 (3158/93), där man söker en lektor i svenska språket med svenskundervisningens didaktik. Av kungörelsen framgår att arbetsuppgifterna främst består av

”utbildning i form av undervisning samt handledning i samband med skolförlagd utbildning inom ämnes- och grundskollärlinjerna, inklusive grundvux-varianten”. Lika vikt ska fästas vid pedagogisk och vetenskaplig skicklighet. I pedagogisk skicklighet förutsätts genomgången praktisk-pedagogisk utbildning och flerårig erfarenhet av undervisning på högstadiet och gymnasiet.

Det är två sökande till anställningen. Den ena har lärarutbildning och viss erfarenhet av arbete i skolan. Hennes forskarutbildningsämne är språkvetenskapligt. Den andra sökande saknar lärarutbildning och även hans avhandlingsarbete är språkvetenskapligt. De sakkunniga bedömer att ingen av de sökande uppfyller de krav som ställs i kungörelsen, framför allt då de saknar meriter avseende svenskundervisningens didaktik. Den ena sakkunnige säger att deras forskningsområden är relevanta för anställningens innehåll, men ”avsaknaden av varje form av didaktisk meritering” gör att de inte kan komma ifråga för anställningen. Det finns också en implicit kritik av att kungörelsen formulerat detta krav på didaktisk forskningserfarenhet. Detta fall visar ett lärosäte som är tidigt ute med en didaktiskt inriktad anställning, där man i utlysningstexten lägger vikt vid att de sökande ska ha egen erfarenhet av undervisning i skolan. Det är vanligt att det i utlysningar under denna tidiga period är *meriterande* med egen lärarutbildning och erfarenhet av undervisning i skolan, men i detta fall är det alltså ett krav. Utlysningar under den här perioden är framför allt inom ämnesdiscipliner, där det i anställningen ingår att undervisa inom lärarutbildningen, men exemplet visar att man börjar se ett behov av svenskämnesdidaktiker. Anställningen utlyses som ett lektorat i svenska språket med svenskämnets didaktik och sakkunniga tycks här ta mer fasta på didaktik än språkvetenskap. I relation till det begränsade utbudet blir anställningen inte tillsatt. Det kan förstås som att det ännu inte finns tillräckligt många forskarutbildade ämnesdidaktiker. Man är helt enkelt för tidigt ute med en sådan beteckning. Det är vanligt förekommande under den tidiga perioden att anställningar inte tillsatts, vilket förklaras av en bristande tillgång på kompetens i kombination med att lärosätena ännu söker efter rätt beskrivningar i kungörelserna.

Tillsättningsärenden under period 2 (2006–2013): Tillgång och efterfrågan ökar

Under period 2 ökar både efterfrågan och tillgång markant jämfört med föregående period. Perioden präglas av att lärosätena tydligare försöker definiera vad svenskämnesdidaktik är. Utbudet av kompetens är fortfarande begränsat, vilket innebär att lärosätena tvingas överväga hur anställningen ska betecknas. Arbetsgivarens bedömning av hur den utlysta anställningen ska få tillräckligt söktryck är därmed viktig. Tydligast spelar detta in när det gäller utlysningarna av de fyra professorstillsättningarna i denna del av materialet. Två gånger söks en professor i svenska med didaktisk inriktning, men de sakkunniga bedömer vid båda tillfällena att de sökande visserligen har rätt slags kompetens men att de inte har tillräckligt mycket, eller i något fall endast nått och jämnt tillräckligt, av denna vara för en professur, och tillsättningarna avbryts. Två gånger söks i stället professorer i disciplinerna där utlysningen preciserar att det rör sig om litteraturvetenskap respektive svenska språket med svenskämnesdidaktisk inriktning. Båda dessa anställningar tillsätts. I ett av dessa ärenden räcker det att den som erbjuds anställningen har bedömts som ämnesmässigt professorskompetent och att vederbörande visat ”didaktiskt intresse”.

Vårt första fall under period 2 rör en professorsanställning i svenska med didaktisk inriktning vid Stockholms universitet, som utlyses 2008 (SU-1900-08). Det är alltså ganska tidigt i perioden. I kungörelsen beskrivs anställningens inriktning på följande sätt:

Svenska med didaktisk inriktning omfattar samspelet mellan svenskämnets språkliga och litterära innehåll och dess didaktiska teori och praxis. Ämnet omfattar också studier av barns och ungdomars språkutveckling i vid bemärkelse samt barns och ungdomars litterära socialisation [...]. Sökande förväntas ha stark vetenskaplig och pedagogisk meritering inom såväl ämnet svenska som ämnet didaktik och särskilt inom läs-, skriv- och receptionsforskning mot de äldre åldrarna.

Lärosätet använder här beteckningen Svenska med didaktisk inriktning och definitionen av vad en sådan anställning kan innehålla är mer precis än i utlysningar från tidigare perioder. Samtidigt måste lärosätet som aktör också förhålla sig till vilken kompetens de behöver och försöka täcka in det i beskrivningen. Det kan vara en förklaring till att lärosätet i denna utlysning lägger in väldigt mycket under beteckningen.

Det är tre sökande till anställningen och av dessa bedöms en vara behörig. De två övriga har en tydlig svenskämnesdidaktisk profil, både vad gäller vetenskaplig och pedagogisk meritering, men anses av de båda sakkunniga befinna sig på docentnivå. Att det finns två sökande med en tydlig svenskämnesdidaktisk profil innebär att de sakkunniga kan diskutera och definiera vad svenskämnesdidaktik är. Bland annat anses studier av ”nya” medier och mediekulturer falla inom ramen för det svenskämnesdidaktiska fältet. Vad gäller den kvarvarande kandidaten gör de sakkunniga delvis olika bedömningar, framför allt av vad som avses med ”svenska” i kungörelsen. Den ena sakkunniga tar fasta på att den sökande ska ha stark meritering såväl inom universitetsämnet svenska som inom didaktik och menar att den sökande inte har tillräckliga meriter inom svenska språket:

Dock är [NN:s] ämnestillhörighet inte alldeles självklar. Vetenskapligt har hon genomgått en utveckling från språkvetare till pedagog och ju tydligare hon blivit som pedagog, desto mer framgångsrik har hon blivit. [...] [NN] har en stark vetenskaplig meritering inom didaktik och inom läs-, skriv- och receptionsforskning mot de äldre åldrarna, men hennes starkaste meritering inom ämnet svenska är fortfarande licentiatavhandlingen från 1995.

Det ses som en nackdel i förhållande till ämneskunskaperna i svenska att ha sökt sig bort från det språkvetenskapliga fältet till ett mer pedagogiskt fält. Den andra sakkunniga gör delvis en annan bedömning och värdering av vad som kan anses ingå i universitetsämnet svenska och anser att svenskämnet och dess didaktik är den sökandes huvudämne. Båda framför invändningar mot just ämneskompetensen, men de bedömer trots det att denna sökande är behörig. De sakkunniga positionerar sig både gentemot ämnesdisciplin och mot pedagogik. Sakkunniga bedömer alltså att den kvarvarande sökanden är behörig att anställas som professor, men lärosätet väljer trots det att avbryta anställningen, förmodligen för att den sökandes profil inte helt överensstämmer med lärosätets behov.

Det andra fallet är en lektorsanställning i litteraturvetenskap med didaktik som utlyses vid Göteborgs universitet 2013 (PER 2013 52). Denna anställning har sex sökande, varav en sökande återtar sin ansökan. Samtliga övriga sökande är disputerade i litteraturvetenskap och endast en har en avhandling med litteraturdidaktisk inriktning. En av de sökande saknar helt litteraturdidaktisk produktion och en av dem anses ha litteraturdidaktisk relevans utifrån kulturanalytiska ingångar och innehåll i forskningen. Den litteraturdidaktiska inriktningen är avgörande men också omfattningen av forskningen. Det sakkunnigyttrande som finns tillgängligt visar att den sakkunnige förordar den sökande med en litteraturdidaktisk avhandling. Det bygger också på att den sökande har en kvantitativt större vetenskaplig produktion än de andra sökande och därtill har fortsatt den litteraturdidaktiska inriktningen efter disputation. I detta fall värderas vetenskapliga meriter högre än pedagogiska. Den föreslagna personen avböjer dock anställning, varför den sökande som bedöms ha litteraturdidaktisk relevans anställs.

Utllysningar i discipliner med inriktning mot didaktik kan alltså ge de sakkunniga ett rätt stort utrymme att hantera situationer där sökande är välmeriterade inom universitetsämnena svenska språket eller litteraturvetenskap, men inte ägnat sig, eller knappt ägnat sig åt svenskämnesdidaktisk forskning. Det finns i materialet ett par exempel på bedömningar av hur olika disciplinära subfält kan sägas "ha relevans" för svenskämnesdidaktik, eller "skulle kunna tillföra" det senare fältet nya perspektiv, till exempel genom att sökande har en inriktning mot barn- och ungdomslitteratur eller språkutveckling.

Även ett par av utlysningarna i svenska med didaktisk inriktning har utformats på ett sätt som skvallrar om att arbetsgivaren är medveten om att det kan bli svårt att tillsätta anställningen med en svenskämnesdidaktiskt kompetent sökande. Ibland utnyttjas möjligheten att utlysa anställning som "lektor alternativt adjunkt", och tillsättningen sker sedan av en adjunkt. Vid ett annat tillfälle utlyses anställning som lektor med alternativa beteckningar, nämligen "svenska med didaktisk inriktning alternativt litteraturvetenskap", och anställningen tillsätts sedan med en person som endast har litteraturvetenskaplig meritering, om än inom fältet barn- och ungdomslitteratur.

I majoriteten av de fall där utlysningen av lektorat leder vidare till sakkunnigutlåtanden finns det någon eller några sökande som har skrivit en svenskämnesdidaktisk doktorsavhandling. Med undantag för ett tillfälle då den sökande med sådan avhandling var mycket nydisputerad, låter de sakkunniga aldrig dessa personer förbigås av andra sökande. Bilden av vilka som sedan verkligen anställs är mer splittrad, bland annat på grund av att personer med svenskämnesdidaktisk avhandling vid åtminstone två tillfällen i vårt material tackar nej till den anställning de erbjuds till förmån för en annan anställning (utanför vårt material).

Tillsättningsärenden under period 3 (2014–2022): Ökad precision

Period 3 präglas av att utbudet av sökande med svenskämnesdidaktisk avhandling ökar, samtidigt som utlysningen av anställningar också ökar jämfört med tidigare perioder.

Det gör att sakkunniga kan vara mer precisa i sina bedömningar av de sökande. Samtidigt lever spänningen mellan å ena sidan ämnesdiscipliner och hur meriter inom dessa ska värderas och å andra sidan didaktiska meriter kvar även under denna period.

Det första exemplet rör en professorsanställning vid Högskolan Dalarna från 2019 (2019-274). Två professorsanställningar i svenska med didaktisk inriktning utlyses. I kungörelsen formuleras krav på en av tre typer av doktorsexamen: i svenska med didaktisk inriktning/svenskämnets didaktik; i svenska/nordiska språk/litteraturvetenskap med inriktning mot skola och undervisning; alternativt i pedagogiskt arbete/didaktik eller motsvarande med inriktning mot svenskämnet. I kraven för anställningen betonas det svenskämnesdidaktiska starkt, samtidigt som det alltså finns en medvetenhet om att svenskämnesdidaktiker kan ha disputerat inom en rad olika forskarutbildningsämnen. Det kan noteras att svenskämnet här betraktas som en helhet och att det inte finns några skrivningar i kungörelsen om språk- eller litteraturvetenskapliga inriktningar. Däremot ställs tydliga krav på svenskämnesdidaktisk kompetens.

Det är fem sökande till anställningen med olika bakgrund och olika mycket erfarenhet av svenskämnesdidaktik. Två av dem är disputerade i litteraturvetenskap, en i nordiska språk, en i pedagogik och en i pedagogiskt arbete. De har efter disputation, som för samtliga av naturliga skäl ligger ganska långt bak i tiden, i olika grad ägnat sig åt svenskämnesdidaktisk forskning, men tre av dem är mer tydligt inriktade mot svenskämnesdidaktik.

Det är två sakkunniga på anställningen, en norrman med språkvetenskaplig inriktning (sakkunnig 1) och en svensk (sakkunnig 2), med litteraturvetenskaplig inriktning. I bedömningen av de sökande tar sakkunnig 1 främst fasta på om sökande har de meriter som krävs för att bli professor och bedömer deras vetenskapliga kompetens utifrån det. Brister avseende vetenskaplig eller pedagogisk meritering inom det specifika svenskämnesdidaktiska området som anställningens krav avser, kan enligt den sakkunniga vägas upp av i övrigt starka meriter. Därmed värderas en sökande med professorsmeriter inom litteraturvetenskap, utan didaktiska meriter, som kvalificerad för anställningen, medan en annan sökande med pedagogik som forskarutbildningsämne bedöms ha fel profil. Sakkunnig 1 konstaterar att två av kandidaterna har en liknande profil, med inriktning mot svenskämnesdidaktik, men värderar i sin sammanvägning andra vetenskapliga meriter högre än den didaktiska kompetensen:

Det kan hevdes som en svakhet med [NN:s] forskning at den så tydelig representerer en tradisjonell dannelsesorientert litteraturvitenskap. [...] Men denne svakheten oppveies til en viss grad av hans tydelige engasjement for kvaliteten i lærerutdannelsen og i hans interesse og argumentasjon for kvalitetsforankret leseundervisning.

En annan sökande med meriter inom läs- och skrivinlärning bedöms av sakkunnig 1 ha bristande meriter inom svenskämnesdidaktik och bristande bredd i forskningen:

Hun har først og fremst sin faglige forankring i pedagogisk forskningstradisjon. Jeg vurderer det derfor slik at [NN] ikke fullt ut tilfredsstillter kravene til en forsker innenfor svenskdidaktikk. [NN] vurderes derfor ikke som kompetent/behørig til stillingen som professor i svenska med didaktisk inriktning.

Samma sökande bedöms av sakkunnig 2 vara väl meriterad för anställningen:

Sammanfattningsvis är [NN] väl meriterad för anställningen. Hennes forskning har alltsedan doktorandstudierna varit inriktad på svenska med didaktisk inriktning, där hennes fokus framförallt har varit förskoleverksamheten och de lägre skolåren upp till åk 6.

Det ska således noteras att pedagogisk forskning med inriktning mot yngre barns läsande och skrivande inte betraktas som svenskämnesdidaktik av sakkunnig 1, vilken lägger störst vikt vid ämneskunskaper. De två sakkunniga skiljer sig också åt vad gäller rangordningen av de sökande. Det förefaller som om sakkunnig 2 i högre grad tagit fasta på kungörelsens krav på svenskämnesdidaktiska meriter och därvidlag bedömer att det ska väga tyngre än i övrigt starka meriter. Sakkunnig 2 bedömer inte heller att en doktorsexamen i pedagogik är problematisk vid värderingen av meriter för en anställning i svenska med didaktisk inriktning. En förklaring till skillnaderna i bedömning är att de sakkunniga gör olika tolkningar av svenska med didaktisk inriktning, en problematik som i så fall fortlever från tidigare perioder. Ärendet avslutas med att två personer erbjuds anställning, båda med meriter inom det svenskämnesdidaktiska fältet, vilka de har erövrat på olika sätt efter disputation.

Det andra fallet i period 3 rör ett lektorat i Svenska med didaktisk inriktning för grundskolans tidigare år, som utlyses vid Malmö högskola (nu Malmö universitet) 2017 (REK 2017-3). Utöver grundläggande behörighet (doktorsexamen inom relevant område, samt dokumenterad pedagogisk skicklighet) är ett krav för anställningen egen undervisningserfarenhet från svenska i årskurs F-6, pedagogisk meritering av relevans för skola och lärarutbildning, samt god samarbetsförmåga. Därtill är det enligt kungörelsen meriterande att ha forskat om skolans svenskämne med inriktning mot grundskolans tidiga år, att ha erfarenhet av fortbildningsverksamhet, förmåga att forskningsanknyta sin undervisning samt god förmåga att leda verksamhet. Det framgår också av utlysningen att stor vikt kommer att fästas vid personlig lämplighet.

Anställningen har fyra sökande. Två av dem är inte behöriga att söka anställningen, då de saknar doktorsexamen. De båda andra är förhållandevis nydisputerade, den ena i pedagogik och den andra i humaniora med inriktning mot utbildningsvetenskap. Ingen av dem har således disputerat inom forskarutbildningsämnet svenska med didaktisk inriktning. Båda har erfarenhet av undervisning i grundskolans tidiga år och av att undervisa inom lärarutbildning. De uppfyller således kraven för anställningen. De sakkunniga, som är två till antalet är båda meriterade inom svenskämnesdidaktik.

Båda sakkunnigytttrandena innehåller gränsdragningar avseende vad som är relevant forskning inom fältet svenska med didaktisk inriktning. En av de sökande, den som disputerat i pedagogik, har främst forskat om skrivdidaktik för elever med läs- och skrivsvårigheter, och inte i första hand om svenskämnet. Av de båda yttrandena framgår att sakkunniga delvis gör olika bedömningar och sätter upp olika gränser för vad som kan anses vara relevant för svenska med didaktisk inriktning. Båda sakkunniga lyfter fram att de sökande har undersökt andra åldersgrupper än de som är relevanta för den utlysta anställningen, men konstaterar att det nog ska kunna vara överförbart. Sakkunnig 1 bedömer dock inte att sökande 1, med en avhandling inom pedagogik, är

tillräckligt relevant för fältet svenska med didaktisk inriktning. Sakkunnig 1 skriver bland annat: ”Jag saknar också, som sagt, hos [sökande 1] en forskning som ser de yngre barnen i rollen som klassrummets huvudaktörer”, samt konstaterar att det inte heller finns någon forskning om svenskämnet med inriktning mot grundskolans yngre åldrar. Dyslexi och läsning av multimodala texter är ett område som däremot sakkunnig 2 bedömer vara högst relevant för den utlysta anställningen. Efter provföreläsningar beslutar fakulteten att anställa sökande 2, men av ett senare beslut framgår att institutionen finner att man har utrymme för att anställa även sökande 1. Utlysningen resulterar således i anställning av två personer.

Under period 3 använder de sakkunniga, när det finns flera sökanden med rätt profil, eller åtminstone nästan rätt profil, såväl innehåll i den åberopade forskningen som deras forskarutbildningsämne för att antingen vidga begreppet svenska med didaktisk inriktning eller smalna av det. Fallen visar att det fortfarande under period 3 finns en kamp om hur olika meriter ska värderas, i relation till olika ämnesområden. Det finns ingen enighet avseende om meriter inom ämnesdiscipliner eller mer allmänna områden ska värderas högst och det finns heller ingen riktig samsyn avseende hur meriter införskaffade efter doktorsexamen ska värderas. Vad gäller professorsanställningar är detta inte så förvånande, då det måste gå ett antal år innan en sökande har uppnått tillräcklig meritering för att kunna söka. Det innebär att fältet avseende professorsanställningar mognar senare än vad gäller lektorat.

DISKUSSION OCH SLUTSATSER

Analysen av tillsättningsärenden rörande svenskämnesdidaktik under perioden 1990–2022 på de sex undersökta lärosätena visar att den ökade tillgången och efterfrågan under perioden (jfr. Johansson & Martinsson, 2024) ställer nya krav på de aktörer som formar ett nytt vetenskapligt fält. De måste bland annat förhålla sig till att det nya fältet har många beröringspunkter med redan existerande fält. Den kamp om gränser som uppstår när ett nytt fält formeras innebär att en ny dynamik infinner sig gällande vad som ska räknas som meriter på det nya fältet. Aktörerna måste genom tillsättningarna utveckla bedömningsgrunder och kvalitetskriterier (jfr. Vedung, 2002, s. 135) allteftersom fältet utvecklas. Det är lärosätena som först ska ta ställning till vilka professionella kapital som ska räknas som giltig valuta på fältet i relation till tillgången (Bourdieu, 1984; Bourdieu, 2000). I början använder aktörerna sig i högre utsträckning av inkluderande strategier, vilket innebär att de själva behöver ha en pragmatisk inställning till vad som kan betraktas som svenskämnesdidaktik. Det beror på att efterfrågan är större än tillgången på kompetens. Inledningsvis är singulariteterna (Bernstein, 2003) starka, men det blir alltmer tydligt att regioner, i relation till utbildningspolitiska reformer och ekonomisk styrning, men också till ett behov formulerat av fältet självt, vinner terräng. Det ökade antalet utlysningar med didaktisk inriktning visar också att man på olika håll i landet efterhand börjar betrakta svenska med didaktisk inriktning som en egen disciplin. Lärosätena bidrar till utvecklingen av fältet genom att efterhand bli mer precisa i sina kungörelser.

Fältets utveckling mot ökad precision återspeglas också i valet av sakkunniga. Fältet måste förlita sig på sakkunniga som har olika disciplinära bakgrunder och preferenser,

om än med någon form av legitimitet på fältet, vilket påverkar hur gränser dras. Efterhand som fältet växer blir de institutioner som lyser ut anställningar alltmer träffsäkra i sin beskrivning av den kompetens som efterfrågas. Detta, och det faktum att utbudet av kompetens ökar, gör att sakkunniga mot slutet av den undersökta perioden inte längre behöver föra lika utförliga resonemang där de positionerar svenskämnesdidaktiken gentemot andra fält. De aktörer som definierar sig som ämnesdidaktiska verkar nu vara tämligen överens om hur svenskämnesdidaktisk kompetens ska beskrivas och värderas som kapital. Ju längre fram i perioden vi kommer, desto fler exempel på exkluderande strategier ser vi. Nu finns kompetensen, vilket innebär att såväl lärosäten som sakkunniga kan sätt upp tydligare gränser mot andra ämnen.

I det som kan kallas för en kamp om gränsdragningar ingår en förhandling, vilken sker på olika plan. En metodisk utmaning är att förhandlingen i vissa avseenden redan är avklarad på andra nivåer än de som synliggörs i materialet. Vi har konstaterat att lärosätena utgör en viktig aktör eftersom de redan genom sin organisation bidrar till definitionen av fältet. Genom att formulera kungörelser definierar institutioner hur svenskämnesdidaktik ska avgränsas och värderas. De som formulerar anställningarnas kungörelser kan välja att betona fältets unicitet eller dess olika delar, till exempel litteraturvetenskap/litteraturredaktik eller språkvetenskap/språkdidaktik. Att exempelvis skriva fram ett krav på doktorsexamen i litteraturvetenskap för en tjänst med didaktisk inriktning omöjliggör för någon som har disputerat i svenskämnesdidaktik att söka anställningen. Detta kan ses som ett tydligt exempel på hur kampen om fältet fortgår på aktörsnivå. Sakkunniga på anställningar med inriktning mot didaktik hämtas dock oftast ifrån det svenskämnesdidaktiska fältet. Det innebär att det finns en potentiell risk för en krock mellan institutionens önskemål och sakkunnigas vilja att värna det svenskämnesdidaktiska fältets gränser.

En slutsats som kan dras av analysen är därmed att olika aspekter är under förhandling. Spår av förhandlingar syns i vårt material i kungörelser som är väldigt breda i sin kravspecifikation. Det är också lärosätet som utser sakkunniga, vilket i sig kan vara en konsekvens av förhandlingar på plan som inte blir synliga i vår undersökning. När en sakkunnig ringar in och definierar sin tolkning av kungörelsetexten kan det också betraktas som en typ av förhandling. Vi har i studien valt att inte i detalj beskriva de sakkunnigas bakgrund och ämnestillhörighet, men det går att se att sakkunniga tenderar att luta mer åt ämnesdisciplin eller åt pedagogik beroende på vad de själva har för bakgrund. Under samtliga perioder har man hämtat sakkunniga från olika discipliner även om det blir allt vanligare ju fler som meriterar sig inom svenska med didaktisk inriktning att sakkunniga har just den bakgrunden. Sakkunniga med svenskämnesdidaktisk bakgrund lyfter gärna fram den svenskämnesdidaktiska kompetensen framför den rent disciplinära, i synnerhet mot slutet av perioden när utbudet av sökande med didaktisk kompetens ökar. Detta blir synligt när sakkunniga verkar vilja sätta upp gränser mot att acceptera sökande som antingen är alltför ämnesdisciplininriktade eller alltför allmänpedagogiskt eller allmändidaktiskt inriktade. En annan gränsdragning handlar om de sökandes inriktning på skolform. Här kan vi se att det i de tidigare perioderna finns en spänning i hur sakkunniga värderar forskning inom läs- och skrivinlärning i yngre åld-

rar som svenskämnesdidaktik. I många fall är lektorsanställningarna inriktade mot specifika skolformer eller åldrar, medan professorsanställningar har en bredare inriktning. I yttranden avseende professorsanställningar blir olika ställningstaganden därför mer synliga.

Positioneringen gentemot pedagogikämnet och allmändidaktik tycks vara mindre problematisk än den gentemot ämnesdiscipliner hos alla aktörer. Det går inte att få en anställning inom svenskämnesdidaktik med forskningsinriktning mot äldre åldrar om man inte i sina meriter har också någon form av ämnesdisciplinär kompetens. Detta gäller framför allt anställningar avseende forskning och undervisning inom ämneslärarutbildningen. Vi tror inte att formerandet av ett nytt akademiskt fält är konfliktfritt, men det syns inte så tydliga spår av konflikter mellan ämnesgränser i sakkunnigyttrandena, i synnerhet inte mellan språk- och litteraturredidaktik. Flertalet utlysningar är förstas inriktade antingen mot språk eller litteratur, men inte heller i de breda utlysningar som avser svenskämnesdidaktik och där meriter kan vara antingen från det språk- eller litteraturredidaktiska fältet syns en konflikt mellan de två inriktningarna. Det tycks vara viktigare att ringa in svenskämnesdidaktik än att diskutera om språk- eller litteraturredidaktisk inriktning ska värderas på olika sätt. Detta kan förstås som att man är ganska överens om doxa (Bourdieu, 1984, 2000), det vill säga vad som är fältets kärna. Genom att sakkunniga med ämnesdidaktisk kompetens oftare förespråkar sökande med en didaktiskt inriktad doktorsexamen framför disciplin kompetens, bidrar de till att sätta upp gränser gentemot traditionella discipliner och därmed värna det nya fältet som ett eget kompetensområde. De sakkunniga blir efterhand också mer nyanserade i sina resonemang om var gränserna för fältet går.

I en kontext där singulariteter är starka blir det svårare för ett nytt fält att etablera sig (Bernstein, 2003). Samtidigt som svenskämnesdidaktiken som forsknings- och professionsfält kan ses som konsoliderat i sin egen rätt utgör det fortfarande idag ett intresseområde för de etablerade disciplinerna litteraturvetenskap och nordiska språk/svenska samt i viss mån även pedagogik. Mot slutet av perioden ser vi även att nya aspekter börjar göra sig gällande. Literacyforskning ökar exempelvis under den senare delen av den undersökta perioden och vi ser exempel på hur det kan innebära en ny utmaning för sakkunniga att förhålla sig till när meriter ska vägas samman. Däremot finns det förvånansvärt få inslag av vad som skulle kunna kallas för ett vidgat svenskämne. Även om det på andra arenor, såsom exempelvis i skolans styrdokument, ska rymmas mycket mer än traditionella språk- och litteraturkunskaper (jfr. Elf, 2024) syns ännu inte några tecken på att exempelvis multimodala kompetenser utgör en del av svenskämnesdidaktik som disciplin. Det innebär att förhandlingen om fältets yttre gränser gentemot ämnesdiscipliner och allmändidaktik eller pedagogik ännu inte är helt avslutad, vilket förmodligen ligger i det mångvetenskapliga fältets natur.

REFERENSER

Andersson, P-Y. (2010). Tid för litteraturredidaktiskt paradigmskifte. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 3–4, 91–106.

- Bernstein, B. (2003). Education, symbolic control, and social practices. I Bernstein (Red.) Pedagogy, symbolic control and identity (2nd ed., s. 133–164). Rowman & Littlefield Publishers.
- Blomqvist, H. (2016). Didaktiseringsprocessen. Litteraturvetenskapens behov av litteraturdidaktik och litteraturdidaktikens beroende av litteraturteori. Tidskrift för litteraturvetenskap, 2016(1), s. 15–26.
- Bourdieu, P. (1984). Distinction: a social critique of the judgement of taste. Routledge.
- Bourdieu, P. (2000). Konstens regler. Det litterära fältets uppkomst. Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Broady, D. (1998). Inledning. I Broady (Red.), Kulturens fält. Daidalos.
- Dahnke, H., Druit, R., Gilbert, J., Östman, L., Psillos, D., Pushkin D. B. (2001). Science Education versus Science in the Academy: Questions – Discussion – Perspectives. I H. Behrendt, H. Dahncke, R. Druit, et al. (Red.). Research in Science Education – Past, Present and Future. Kluwer Academic Publishers.
- Degerman, P. (2012). ”Litteraturen, det är vad man undervisar om”: det svenska litteraturdidaktiska fältet i förvandling. Åbo Akademis förlag.
- Einarsson, J. (2005). Inledning: Svenskämnet och didaktiken. I Ask (Red.), Perspektiv på didaktik. Svenskämnet i fokus (Svenskläraryrskriftens årsskrift 2005, s. 7–14). Natur och Kultur.
- Elf, N. (2024). Fra ‘sprog- og litteraturdyaden’ til andre helhedsforståelser. I A. Sigrell, A. Ohlsson, P. Strand, & M. Sundby (Red.). Femtonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning: Språk och litteratur – en omöjlig eller skön förening?, 27–52. https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/189007418/SMDI_15_-_webb.pdf
- Fensham, P. J. (2004). Defining an Identity. The Evolution of Science Education as a Field of Research. Kluwer, Academic Publishers.
- Holmberg, P., & Nordenstam, A. (2016). Svenska med didaktisk inriktning. Ett forskningsområde i rörelse. I H. Höglund & R. Heilä-Ylikallio (Red.), Framtida berättelser. Perspektiv på nordisk modersmålsdidaktisk forskning och praktik, 2016(39), 47–62.
- Holmberg, P., Krogh, E., Nordenstam, A., Penne, S., Karlskov Skyggebjerg, A., Tainio, L., & Heilä-Ylikallio, R. (2019). On the emergence of the L1 research field: A comparative study of PhD abstracts in the Nordic countries 2000–2017. L1-Educational Studies in Language and Literature, 2019(19), 1–27. DOI: 10.17239/L1ESLL-2019.19.01.05
- Holmberg, P., & Martinsson, B-G. (under utgivning). Skolans svenskämne i 1900-talets språk- och litteraturvetenskapliga forskning. Nordic Journal of Educational History.
- Johansson, M., & Martinsson, B-G. (2024). Svenskämnesdidaktik som akademiskt professionsfält. Educare, (2), 57–83. <https://doi.org/10.24834/educare.2024.2.1165>
- Jönsson, M., & Öhman, A. (2010). Inledning. Tidskrift för litteraturvetenskap, 40(3–4), 2. 10.54797/tfl.v40i2.11953
- Levander, S. (2017). Den pedagogiska skickligheten och akademins väktare: Kollegial bedömning vid rekrytering av universitetslärare. Acta Universitatis Upsaliensis.
- Liberg, C. (2012). Svenska med didaktisk inriktning – forskningsämne och nätverk. I G. Skar & M. Tengberg (Red.), Svenskämnet – i går, i dag, i morgon. Svenskläraryrskriften

- 100 år 1912–2012 (Svenskläraryöningens årsskrift 2012), 110–114. Svenskläraryöningen.
- Martinsson, B-G. (2015). Litteraturdidaktik som litteraturvetenskap. Ett tvärvetenskapligt fält i rörelse. I M. Jönsson & A. Öhman (Red.), Litteratur och läsning. Litteraturdidaktikens nya möjligheter (s. 171–190). Studentlitteratur.
- Skar, G., & Tengberg, M. (2014). Vilken forskning bedrivs egentligen inom forskningsfältet Svenska med didaktisk inriktning? I P. Andersson, P. Holmberg, A. Lyngfelt, A. Nordenstam, & O. Widhe (Red.), Mångfaldens möjligheter. Litteratur – och språkdidaktik i Norden (s. 353–373). Göteborgs universitet.
- Skollag (SFS 2010:800. Svensk författningssamling. Utbildningsdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/
- Statens offentliga utredningar (SOU 1999:63). Att Lära och Leda. Fritzes.
- Statens offentliga utredningar (SOU 2008:109. En hållbar lärarutbildning. Fritzes.
- Vedung, E. (2002). Utvärderingsmodeller. Socialvetenskaplig tidskrift 2–3, 118–143.
- Wijkmark, S., & Olin-Scheller, C. (2022). Hur blir en litteraturvetare litteraturdidaktiker? En fallstudie om kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Tidskrift för litteraturvetenskap, 52(1), 66–79. DOI: 10.54797/tfl.v52i1.2212

ENGLISH SUMMARY

Several different factors influence how a scientific field develops, and one aspect is the appointment of positions, which in academia is a complex process involving many different actors, influenced by factors related to the organization and structure of the universities involved. In this study, we examine how the field of Swedish L1 subject-specific teaching and learning has developed, and how actors such as universities and expert reviewers have contributed to defining external and internal boundaries for the field.

The purpose of the study is to understand the significance of various actors in the construction and development of an academic professional field. The analysis of cases from six different universities during the period 1990–2022 shows that the development during this period place new demands on the actors shaping the scientific field. The actors must consider how to evaluate different professional capital (Bourdieu, 1984; Bourdieu, 2000) in relation to the applicants, and to already existing fields and academic disciplines.

At the beginning of the period, singularities are strong, but over time, regions (Bernstein, 2003), due to educational policy reforms and economic governance, become increasingly significant. While Swedish subject didactics as a research and professional field can today be considered consolidated in its own right, it still remains an area of interest for the established disciplines.

Keywords:

academic fields, recruitment matter, Swedish L1 subject-specific teaching and learning, academic competence

Författarens kontaktuppgifter

Maritha Johansson, Institutionen för kultur och samhälle, Linköpings universitet
<https://orcid.org/0000-0001-5703-3629>

Per Holmberg, Institutionen för kultur och samhälle, Linköpings universitet,
<https://orcid.org/0000-0002-8562-3826>

Bengt-Göran Martinsson, Institutionen för kultur och samhälle, Linköpings universitet,
<https://orcid.org/0000-0001-7795-6973>